

Kompletterande bestämmelser om flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring

Februari 2025

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	4
3	Bakgrund och gällande rätt	7
4	Kompletterande bestämmelser om flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring.....	7
5	Neutrala regler för depåförsäkring	10
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	11
7	Konsekvensanalys.....	12
7.1	Syfte och alternativa lösningar	12
7.2	Offentligfinansiella effekter	13
7.3	Effekter för individer.....	13
7.4	Effekter för företag	14
7.5	Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna	14
7.6	Övriga effekter	15
8	Författningskommentar	15

1 Sammanfattning

I denna promemoria lämnas förslag till kompletterande bestämmelser om flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring. Syftet med förslagen är att motverka vissa problem med att bestämma utbetalningarnas storlek under de första fem utbetalningsåren som riskerar att försämra för försäkringstagarna.

Förslagen innebär att det införs ett antal undantag från villkoret om att utbetalning från en pensionsförsäkring ska göras med samma eller med stigande belopp under de första fem utbetalningsåren (femårsregeln). Pension får betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen om sänkningen beror på ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek, uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet eller ändringar av antalet utbetalningar per år. Förslagen gäller vid utbetalning av ålderspension och efterlevandepension från en pensionsförsäkring.

I promemorian lämnas även ett förslag som syftar till att likställa villkoren för fond- och depåförsäkring. Det undantag från femårsregeln som finns för fondförsäkring och som avser korrigeringar av utbetalningarna på grund av förändringar i fondandelarnas värde föreslås utvidgas till att också gälla depåförsäkring.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)¹
dels att nuvarande 58 kap. 11 a § ska betecknas 58 kap. 11 b §,
dels att 58 kap. 1 a, 1 b och 15 §§ ska ha följande lydelse,
dels att den nya 58 kap. 11 b § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 58 kap. 11 a och 14 a §§, av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 kap.

1 a §

Sådana avtal om tjänstepension som avses i 28 kap. 2 § andra stycket
ska

1. ingås med ett utländskt tjänstepensionsinstitut, och
2. uppfylla de villkor som anges i fråga om pensionsförsäkring i
 - 5 och 6 §§ om gränsdragning,
 - 7 § om tjänstepensionsförsäkring,
 - 8 § och 9 § första och andra styckena om den försäkrade,
 - 10–14 §§ om ålders-, sjuk- och efterlevandepension, – 10–14 a §§ om ålders-, sjuk-
och efterlevandepension,
 - 15 § om *fondförsäkring*, och – 15 § om *försäkringar där
försäkringstagarna bär placerings-
risken*, och
 - 16–16 b §§ om försäkringsavtalets utformning.

Vad som avses med ett utländskt tjänstepensionsinstitut framgår av
39 kap. 13 a §.

1 b §

Vid tillämpningen av 1 a § ska

- tjänstepensionsinstitutet anses som försäkringsgivare,
- arbetsgivaren anses som försäkringstagare, och
- den anställde anses som försäkrad och förmånstagare.

I fråga om efterlevandepension
enligt 13 och 14 §§ ska också den
anställdes efterlevande anses som
förmånstagare.

I fråga om efterlevandepension
enligt 13–14 a §§ ska också den
anställdes efterlevande anses som
förmånstagare.

11 a §

*Vad som sägs i 11 § hindrar inte
att ålderspension betalas ut med ett
lägre belopp än det belopp som
betalades ut vid den närmast
föregående utbetalningen, om
sänkningen beror på*

– ändringar av försäkrings-
tekniska antaganden som tillämpas
vid beräkningen av utbetalningens
storlek,

– uttag av avgifter som följer av
försäkringsavtalet, eller

– ändringar av antalet utbetal-
ningar per år.

11 b §²

För sådan ålderspension enligt allmän pensionsplan som ska upphöra under den försäkrades livstid gäller, i stället för vad som sägs i 11 §, det som anges i planen. Vad som avses med allmän pensionsplan framgår av 20 §.

För sådan ålderspension enligt allmän pensionsplan som ska upphöra under den försäkrades livstid gäller, i stället för vad som sägs i 11 och 11 a §§, det som anges i planen. Vad som avses med allmän pensionsplan framgår av 20 §.

14 a §

Vad som sägs i 14 § hindrar inte att efterlevandepension betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen, om sänkningen beror på

– ändringar av försäkrings-
tekniska antaganden som tillämpas
vid beräkningen av utbetalningens
storlek,

– uttag av avgifter som följer av
försäkringsavtalet, eller

– ändringar av antalet
utbetalningar per år.

Fondförsäkringar

För fondförsäkringar klass III enligt 2 kap. 12 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) eller 2 kap. 11 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag ska det vid bedömningen enligt 11 och 14 §§ av utbetalningarnas storlek under de första fem åren bortses från

Försäkringar där försäkrings- tagarna bär placeringsrisken

15 §³

För pensionsförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken ska det vid bedömningen enligt 11, 11 a och 14 §§ av utbetalningarnas storlek under de första fem utbetalningsåren bortses från sådana

² Senaste lydelse av tidigare 11 a § 2024:974.

³ Senaste lydelse 2019:787.

sådana förändringar av beloppen som beror på *fondandelarnas kursutveckling*.

förändringar av *de utbetalade beloppen* som beror på *att värdet av tillgångarna i försäkringen har ändrats*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

3 Bakgrund och gällande rätt

Pensionsgruppen är en blocköverskridande arbetsgrupp som består av företrädare för samtliga riksdagspartier. Pensionsgruppens uppgift är att värna pensionsöverenskommelsen och att vårda pensionsreformen och dess grundläggande principer. Pensionsgruppen ska samråda om frågor som gäller pensionsreformen och vid behov ta initiativ till justeringar i pensionssystemet.

Den 26 oktober 2023 kom Pensionsgruppen överens om att genomföra en översyn med målet om ett mer flexibelt uttag av tjänstepensionen. Regeringen lämnade den 13 juni 2024 ett sådant förslag till riksdagen (prop. 2023/24:159) och de ändrade reglerna har trätt i kraft den 1 januari 2025.

Ändringarna innebär att vissa undantag har införts i ett av de kvalitativa villkoren för pensionsförsäkring, den s.k. femårsregeln. Femårsregeln innebär att ålderspension och efterlevandepension som huvudregel ska betalas ut under minst fem år och under de första fem åren med samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp. Syftet med förbudet mot att sänka utbetalningarna under den inledande femårsperioden är att pensionsutbetalningarna ska fördelas så att de tillgodoser ett varaktigt pensioneringsbehov och att avdrag inte ska kunna medges för en försäkring utan pensionssyfte som i praktiken fungerar som en kapitalförsäkring (jfr prop. 1950:93 s. 171, prop. 1975/76:31 s. 119 och prop. 1989/90:34 s. 57). En mer utförlig beskrivning av gällande rätt avseende pensionsförsäkring och arbetsgivarens avdragsrätt finns i prop. 2023/24:159 s. 8–9.

De genomförda ändringarna möjliggör att den försäkrade under de första fem utbetalningsåren kan göra uppehåll i en påbörjad utbetalning av ålderspension och efterlevandepension från en pensionsförsäkring, se 58 kap. 11 § andra stycket och 14 § tredje stycket inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. Den försäkrade kan även förlänga utbetalningstiden efter att utbetalning har påbörjats, se 58 kap. 11 § tredje stycket och 14 § fjärde stycket IL.

Motsvarande ändringar har genomförts för utbetalningar av ålderspension och efterlevandepension från ett pensionssparkonto, se 58 kap. 25 och 28 §§ IL.

4 Kompletterande bestämmelser om flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring

Promemorians förslag: Förhållandet att utbetalning av ålderspension eller efterlevandepension från en pensionsförsäkring ska göras med samma eller stigande belopp under de första fem utbetalningsåren hindrar inte att pensionen betalas ut med ett lägre belopp än det belopp

som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen, om sänkningen beror på

- ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek,
- uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet, eller
- ändringar av antalet utbetalningar per år.

Skälen för promemorians förslag: Med ålderspension avses i denna promemoria utbetalning av belopp från en pensionsförsäkring enligt 58 kap. 6 § 1 inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. Det är utbetalningar som görs till den försäkrade när denne uppnått en viss ålder. Det är således inte fråga om pension som betalas från det allmänna, utan från en pensionsförsäkring som den försäkrade antingen fått genom sin anställning (tjänstepension) eller sparat till på egen hand.

Ålderspension från en pensionsförsäkring kan betalas ut så länge den försäkrade lever (livsvarig ålderspension). Den kan också betalas ut under en viss tid (temporär ålderspension). Ålderspension som inte upphör före 65 års ålder måste betalas ut under minst fem år och under de första fem utbetalningsåren med samma eller stigande belopp vid varje utbetalningstillfälle (den s.k. femårsregeln). Om pensionen ska upphöra vid 65 års ålder får den dock betalas ut under minst tre år. Syftet med villkoren är att säkerställa kopplingen till pension och att utbetalningarna tillgodoser ett varaktigt behov av pension.

Från och med den 1 januari 2025 gäller att den försäkrade, utan hinder av femårsregeln, kan göra uppehåll i utbetalningarna av ålderspension och förlänga den sammanlagda utbetalningstiden under de första fem utbetalningsåren. Om den försäkrade gör uppehåll med utbetalningarna ska kravet på samma eller stigande belopp respekteras när utbetalningarna väl återupptas, dvs. utbetalningar efter uppehållet ska göras med samma belopp som den sista utbetalningen före uppehållet eller med stigande belopp. Om den försäkrade väljer att förlänga utbetalningstiden får utbetalningarna sättas ned med hänsyn till den nya utbetalningstiden. De ska dock under den tid som kvarstår av femårsperioden göras med samma eller stigande belopp jämfört med den sista utbetalningen före uppehållet. Motsvarande regler gäller även för efterlevandepension.

Regeringen har uttalat att det är fördelaktigt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv att individer som vill och kan yrkesarbeta ges möjligheten att göra det. Det gäller även för individer som uppnått den ålder då det är möjligt att ta ut pension och även om arbetet sker i mindre omfattning än heltid. Allt fler individer vill välja mer flexibla lösningar när det gäller att ta ut sin ålderspension. Med hänsyn till samhällsutvecklingen och i syfte att öka möjligheterna att växla mellan arbetsliv och pension bör villkoren för utbetalning av ålderspension justeras så att de bättre återspeglar dagens behov av en mindre rigid och mer individanpassad pensionering (se prop. 2023/24:159 s. 12).

Försäkringsföretag ska följa den s.k. stabilitetsprincipen, vilken innebär att försäkringsrörelse ska drivas med tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över risker, så att företagets åtaganden gentemot försäkringsstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar kan fullgöras (4 kap. 1 § försäkringsrörelselagen [2010:2043]). Principen får till följd att försäkringsföretagen är skyldiga att regelbundet uppdatera sina

antaganden av externa faktorer som påverkar rörelsen. Dessa faktorer kan ändras på grund av t.ex. förändringar på finansmarknaden eller av försäkringsbeståndet, av ändrad lagstiftning och andra föreskrifter. Femårsregelns krav på utbetalning av samma eller stigande belopp under de första fem utbetalningsåren hindrar sänkningar av utbetalat belopp vilket riskerar att komma i konflikt med tillämpningen av stabilitetsprincipen.

Efter att möjligheten till uppehåll med utbetalningarna infördes har det framkommit att möjligheten till uppehåll i sig medför svårigheter för försäkringsföretagen vid beräkningen av utbetalningarna storlek. Svårigheterna sammanhänger med att femårsregeln anger att utbetalning ska göras med samma eller stigande belopp under de första fem utbetalningsåren och att utbetalningarna efter ett uppehåll ska vara lika stora eller stigande i förhållande till den sista utbetalningen före uppehållet. Försäkringsföretagen kan under femårsperioden, t.ex. vid ändrade försäkringstekniska antaganden, behöva räkna om utbetalningarnas storlek. Det har tidigare hanterats genom att en omräkning av utbetalningarna har skjutits på till efter de första fem åren. Med möjligheten att göra uppehåll i utbetalningarna blir det svårare att beräkna hur lång tid som faktiskt kommer att förflyta under de första fem utbetalningsåren eftersom såväl antalet uppehåll som längden på dessa är obegränsade. Konsekvensen av att bryta mot femårsregelns krav på samma eller stigande belopp är att pensionsförsäkringen ska skattas av (se 58 kap. 19 a § IL). Vid avskattning ska försäkringstagaren eller förmånstagaren ta upp försäkringskapitalet multiplicerat med 1,5 som inkomst av tjänst. Dessa långgående effekter får till följd att försäkringsföretagen måste göra mer försiktiga antaganden om utbetalningarnas storlek och att försäkringstekniska justeringar som påverkar utbetalningarna skjuts upp till efter de första fem utbetalningsåren. Denna försiktighet påverkar försäkringstagarna negativt genom att de får lägre initiala utbetalningar. Kurvan över den försäkrades erhållna utbetalningar över tid blir brantare än vad som annars skulle vara nödvändigt.

Ett annat problem med femårsregelns krav på att utbetalning ska göras med samma eller stigande belopp under de första fem utbetalningsåren är att den försäkrade inte kan förkorta utbetalningsperioderna. En årsvis eller kvartalsvis utbetalning kan således inte ändras till t.ex. månadsvis utbetalning under de första fem utbetalningsåren eftersom varje utbetalning då blir mindre.

Det är angeläget att den nyligen införda möjligheten till uppehåll med utbetalningarna från en pensionsförsäkring kan genomföras i praktiken utan försämringar för försäkringstagarna. Det får anses vara en nackdel för försäkringstagarna att utbetalningarna sätts onödigt lågt under de första fem utbetalningsåren på grund av att hänsyn inte får tas till externa effekter som sänker det utbetalade beloppet. Om försäkringsföretagen inte behövde ta sådan hänsyn skulle utbetalningarna kunna höjas initialt och få en lägre ökningstakt, vilket skulle medföra en jämnare utbetalningskurva. Det är vidare rimligt att den försäkrade kan ändra utbetalningsperiod under de första fem utbetalningsåren, utan att det kommer i konflikt med kravet på samma eller stigande utbetalningsbelopp.

För att komma till rätta med de beskrivna praktiska tillämpningsproblemen föreslås i denna promemoria ett antal undantag från femårs-

regeln vid utbetalning av ålderspension och efterlevandepension från pensionsförsäkring. Det finns inga alternativa tillvägagångssätt som på ett rimligt sätt skulle uppnå syftet med förslaget. Förslaget innebär att utbetalningarna kan sänkas under de första fem utbetalningsåren om sänkningen beror på

- ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek,
- uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet, eller
- ändringar av antalet utbetalningar per år.

Bedömningen är att de angivna undantagen kan genomföras utan att det ursprungliga syftet med femårsregeln urholkas eller förfelas. Det förhållandet att försäkringsföretagen i större utsträckning kan justera utbetalningarna nedåt bedöms inte negativt påverka att pensionsförsäkringen fyller ett varaktigt pensioneringsbehov eller att det finns ett pensionssyfte.

Bedömningen är även att det saknas skäl att införa motsvarande undantag vid beräkningen av utbetalningarnas storlek från pensionssparkonto.

Förslaget bedöms vara förenligt med EU-rätten, inklusive EU:s regelverk om statligt stöd.

Lagförslag

Förslaget medför att nuvarande 58 kap. 11 a § IL ändras och benämns 11 b §, att även 58 kap. 1 a och 1 b §§ IL ändras och att det införs två nya paragrafer, 58 kap. 11 a och 14 a §§ IL.

5 Neutrala regler för depåförsäkring

Promemorians förslag: Det undantag från femårsregeln som i dag gäller för fondförsäkring ska utvidgas till att också omfatta s.k. depåförsäkringar.

Skälen för promemorians förslag: Pensionsförsäkringar brukar delas in i tre olika grupper: traditionell försäkring, fondförsäkring och depåförsäkring.

I en traditionell pensionsförsäkring (som inte är en depåförsäkring) garanteras försäkringstagaren en viss lägsta avkastning på inbetalda premier, från en viss ålder eller tidpunkt och under en viss tid eller livsvarigt. Därutöver kan försäkringsgivaren betala ut ytterligare belopp i form av återbäring. I en traditionell försäkring har försäkringstagaren mycket små eller ingen möjlighet att påverka placeringsinriktningen för de inbetalda premierna, och det är försäkringsgivaren som bär placeringsrisken.

I en fond- och depåförsäkring bestämmer försäkringstagaren själv hur de inbetalda premierna ska investeras och bär som en följd av det också placeringsrisken. Försäkringsgivaren lämnar normalt inte några garantier när det gäller utfallande försäkringsbelopp, utan utbetalningarnas storlek

bestäms av försäkringens värde. Fond- och depåförsäkring är således till sin konstruktion mycket lika varandra. Skillnaden består i hur premierna får placeras. I en fondförsäkring är försäkringstagaren hänvisad till att placera premierna i värdepappersfonder och specialfonder som anvisas av försäkringsgivaren. I en depåförsäkring får inbetalda premier även placeras i andra typer av värdepapper än fonder.

För fondförsäkring finns det ett undantag från femårsregeln i 58 kap. 15 § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. Vid bedömningen av om utbetalningarna görs med samma eller med stigande belopp under de första fem åren bortses från sådana förändringar av beloppen som beror på fondandelarnas kursutveckling. Undantaget gäller specifikt för fondförsäkringar klass III enligt 2 kap. 12 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) eller 2 kap. 11 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag. Skatteverket anser därför att kapitalet i en depåförsäkring, för att försäkringen ska omfattas av undantaget, måste omplaceras till externt förvaltade fonder innan första utbetalningstillfället (se Skatteverkets ställningstagande den 11 augusti 2011, Skattemässig klassificering av utländska fondförsäkringar meddelade inom EES som vid tecknandet inte endast är anknutna till externt förvaltade fonder och av depåförsäkringar meddelade inom EES).

Likheterna mellan fond- och depåförsäkring motiverar att motsvarande regler gäller för dessa försäkringstyper. Att kapitalet måste omplaceras innan utbetalning påbörjas är i dag en omotiverad nackdel för försäkringstagare som innehar en depåförsäkring. I syfte att uppnå konkurrensneutralitet mellan fond- och depåförsäkring föreslås därför att undantaget från femårsregeln för minskning av utbetalning som beror på förändringar av tillgångarnas värde ändras så att det omfattar alla pensionsförsäkringar för vilka försäkringstagarna bär placeringsrisken. Ledning för utformningen av bestämmelsen har hämtats från uttryckssättet i 4 kap. 17 c § tredje stycket försäkringsrörelselagen som också omfattar fond- och depåförsäkringar (se prop. 2020/21:33 s. 33).

Lagförslag

Förslaget medför ändring av 58 kap. 15 § IL.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2026.

Skälen för promemorians förslag: Reglerna om flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring och pensionssparkonto trädde i kraft den 1 januari 2025. I propositionen uttalade regeringen att det är angeläget att de nya bestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt. Regeländringarna innebar att det nu är möjligt att göra uppehåll med utbetalningarna från en pensionsförsäkring eller att förlänga utbetalningstiden

efter det att utbetalning har påbörjats. Det är dock upp till arbetsmarknadens parter och försäkringsföretagen att tillse att de nya möjligheterna realiserar i praktiken.

De kompletterande bestämmelser som föreslås i denna promemoria syftar till att motverka problem vid tillämpningen av de nya flexibla utbetalningsreglerna. Även dessa bör därför träda i kraft så snabbt som möjligt. Bedömningen är att den tidigaste möjliga tidpunkten för ikraftträdandet är den 1 januari 2026. Eftersom förslaget inte sammanhänger med någon beskattningsutlösande händelse, utan bara innebär lättnader i reglerna om vad som utgör en pensionsförsäkring, saknas det skäl att föreslå några tillämpnings- eller övergångsregler. Försäkringsföretagen kan inte använda de ökade möjligheterna till undantag från femårsregeln innan reglerna har trätt i kraft, men bör kunna ta hänsyn till de kommande reglerna vid t.ex. en initial beräkning av utbetalningarnas storlek som görs innan ikraftträdandet.

Förslaget påverkar villkoren för utbetalning av ålders- och efterlevandepension. Det bör inte finnas något hinder mot att till fördel för försäkringstagaren ändra villkoren i redan ingångna försäkringsavtal när utbetalning inte har påbörjats. En sådan justering bör kunna genomföras utan att det medför högre premieinbetalningar eller på annat sätt försämrar villkoren för den enskilde. Det finns inte heller något tvingande inslag i förslaget utan det ger bara försäkringsföretagen möjlighet att i större utsträckning avvika från femårsregeln. Förslaget bör därför kunna tillämpas direkt på samtliga pensionsförsäkringar där utbetalning ännu inte påbörjats.

Det skulle dock kunna vara alltför försäkringstekniskt komplicerat att tillämpa de nu föreslagna bestämmelserna på pensionsförsäkringar där utbetalning redan har påbörjats. Som lagstiftningen föreslås utformas saknas det dock skäl att lagfästa en sådan begränsning. Det kan överlämnas till försäkringsbranschen att avgöra om det är möjligt och rimligt att avvika från femårsregeln även för de pensionsförsäkringsavtal där utbetalning redan har påbörjats.

7 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med beaktande av förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

7.1 Syfte och alternativa lösningar

Syftet med förslaget är säkerställa att den nyligen införda möjligheten till uppehåll med utbetalningarna från en pensionsförsäkring kan genomföras i praktiken utan försämringar för försäkringstagarna. Försäkringsföretagen har problem att beräkna en profil på utbetalningarna under de första fem utbetalningsåren som inte är ofördelaktig för försäkringstagarna. Problemet avhjälpas genom att försäkringsföretagen ges möjlighet att

avvika från femårsregeln när utbetalningarnas storlek behöver justeras på grund av försäkringstekniska skäl.

Utöver vad som anges i avsnitt 6 om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser görs bedömningen att ingen ytterligare hänsyn till förslagens ikraftträdande behöver tas. Eftersom förslagen i promemorian främst syftar till att komplettera regler som redan trätt i kraft bedöms behovet av att särskilt utvärdera effekterna av de föreslagna regelförändringarna som begränsat. I ett bredare perspektiv är det av värde att utvärdera om flexibla regler för utbetalning av pensionsförsäkring i stort kan ha påverkat viljan att arbeta eller gå i pension. För att en sådan utvärdering ska kunna visa på eventuella effekter behöver dock reglerna ha varit i kraft ett antal år.

7.2 Offentligfinansiella effekter

Förslaget om flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring och pensionssparkonto bedömdes inte ha någon offentligfinansiell effekt, se prop. 2023/24:159 s. 18. I denna promemoria lämnas förslag på ytterligare undantag från femårsregeln i syfte att motverka beräkningsproblem med anledning av det tidigare förslaget. Därför bedöms inte heller förslagen i avsnitt 4 i denna promemoria ha någon offentligfinansiell effekt.

Förslaget i avsnitt 5 syftar till att likställa reglerna för fond- och depåförsäkring. Förslaget möjliggör justeringar av utbetalningarna från depåförsäkring på grund av värdeförändringar. Dessa justeringar kan göras även i dag men kräver att kapitalet i depåförsäkringen omplaceras. Inte heller detta förslag bedöms ha någon offentligfinansiell effekt.

7.3 Effekter för individer

Förslagen i denna promemoria ger försäkringsföretagen ökade möjligheter att sänka utbetalningarna från en pensionsförsäkring under de första fem utbetalningsåren. Det kan vid en första anblick anses som en försämring för de enskilda försäkringstagarna som får en mindre pensionsutbetalning. Den effekten kan möjligen uppstå i enskilda fall, men syftet med förslagen är att förbättra utbetalningsprofilen under de fem första utbetalningsåren.

På grund av femårsregelns nuvarande utformning måste försäkringsföretagen bestämma utbetalningarnas storlek med en viss säkerhetsmarginal under de första fem utbetalningsåren, för att säkerställa att de kan genomföras med samma eller med stigande belopp. En bidragande orsak till detta är också att ett brott mot femårsregeln leder till avskattning av försäkringen, vilket kan innebära betydande skattekonsekvenser för försäkringstagaren. Genom att försäkringsföretagen nu får möjlighet att bestämma utbetalningarnas storlek utan hänsyn till ändringar av försäkringstekniska antaganden och uttag av avgifter kan utbetalningarna initialt sättas till ett högre belopp än tidigare. Kurvan över utbetalningstakten kan därmed bli flackare, med en mindre ökning över tid. Ändringarna bedöms således i allmänhet gynna försäkringstagarna, eftersom de flesta som påbörjar utbetalning av ålders- eller efterlevande-

pension är betjänta av högre utbetalningar tidigare under sin pension än senare.

Förslaget gör det också möjligt för försäkringstagarna att byta utbetalningsperiod under de första fem utbetalningsåren till ett kortare intervall. Det är redan i dag möjligt att förlänga tiden mellan utbetalningarna, t.ex. från månadsvisa utbetalningar till kvartalsvisa, eftersom det leder till ett högre utbetalat belopp per tillfälle. Genom det nu lämnade förslaget blir det också möjligt att förkorta tiden under de första fem utbetalningsåren, t.ex. om försäkringstagaren initialt valt halvårsvisa utbetalningar så kan det ändras till kvartals- eller månadsvisa utbetalningar. Förslaget bedöms öka flexibiliteten i systemet till fördel för försäkringstagarna utan att det påverkar att försäkringen ska fylla ett varaktigt pensioneringsbehov och att det ska finnas ett pensionssyfte.

Slutligen innebär förslaget mer neutrala regler mellan fond- och depåförsäkring. Den nuvarande möjligheten att vid tillämpning av femårsregeln bortse från förändringar av värdet på fondandelarna i en fondförsäkring utsträcks till att gälla även för värdeförändringar på tillgångarna i en depåförsäkring. Förslaget bedöms vara till fördel för försäkringstagare som innehar en depåförsäkring, eftersom dessa inte längre behöver omplacera kapitalet inför förestående utbetalning.

7.4 Effekter för företag

De nu föreslagna tillkommande undantagen från femårsregeln är inte tvingande regler. Det är frivilligt att ta in sådana villkor i försäkringsavtalen. Av den anledningen bedöms inte förslaget få effekter av betydelse för företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

Förslagen bedöms förenkla för försäkringsföretagen vid beräkningen av utbetalningens storlek de första fem utbetalningsåren. Förenklingarna har dock sannolikt en begränsad effekt för dessa företags totala administrativa kostnader.

7.5 Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslaget bedöms ha vissa mindre effekter för Skatteverket. Skatteverket kan behöva uppdatera informationsmaterial och få en mindre mängd ökad ärendehantering. Eventuella tillkommande kostnader kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Utöver vad som anges ovan bedöms det inte finnas behov av några ytterligare informationsinsatser om förslaget.

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna eller andra myndigheter.

7.6 Övriga effekter

Förslaget bedöms inte ha några effekter för sysselsättningen, för den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män eller för miljön.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

58 kap.

1 a § Sådana avtal om tjänstepension som avses i 28 kap. 2 § andra stycket ska

1. ingås med ett utländskt tjänstepensionsinstitut, och
2. uppfylla de villkor som anges i fråga om pensionsförsäkring i
 - 5 och 6 §§ om gränsdragnings,
 - 7 § om tjänstepensionsförsäkring,
 - 8 § och 9 § första och andra styckena om den försäkrade,
 - 10–14 a §§ om ålders-, sjuk- och efterlevandepension,
 - 15 § om försäkringar där försäkringstagarna bär placeringsrisken, och
 - 16–16 b §§ om försäkringsavtalets utformning.

Vad som avses med ett utländskt tjänstepensionsinstitut framgår av 39 kap. 13 a §.

Paragrafen innehåller en definition av vad som avses med tjänstepensionsavtal.

I *första stycket* 2 utvidgas hänvisningen till bestämmelserna om villkor för ålders-, sjuk- och efterlevandepension med den nya 14 a §. Hänvisningen till 15 § ändras med anledning av ändringarna i den paragrafen och rubriken närmast före den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

1 b § Vid tillämpningen av 1 a § ska

- tjänstepensionsinstitutet anses som försäkringsgivare,
- arbetsgivaren anses som försäkringstagare, och
- den anställde anses som försäkrad och förmånstagare.

I fråga om efterlevandepension enligt 13–14 a §§ ska också den anställdes efterlevande anses som förmånstagare.

I paragrafen finns bestämmelser om tillämpningen av 1 a §.

I *andra stycket* utvidgas hänvisningen till bestämmelserna om efterlevandepension med den nya 14 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

11 a § *Vad som sägs i 11 § hindrar inte att ålderspension betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen, om sänkningen beror på*

- ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek,
- uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet, eller
- ändringar av antalet utbetalningar per år.

I paragrafen, som är ny, finns undantag från de kvalitativa villkoren i 11 § avseende utbetalning av ålderspension.

Femårsregeln i 11 § innebär att ålderspension inte får betalas ut under kortare tid än fem år och att varje utbetalning av pensionen under de första fem utbetalningsåren ska göras med samma eller med stigande belopp. Kravet på att utbetalningarna ska göras med samma eller med stigande belopp hindrar inte att ålderspension i vissa fall betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen. Undantaget gäller i följande tre fall.

Den första anledningen är om de försäkringstekniska antaganden som ligger till grund för beräkningen av utbetalningens storlek ändras. Det kan t.ex. röra sig om ändrade livslängdsantaganden eller ändrad bedömning av den framtida utvecklingen av försäkringskapitalet. Det har ingen betydelse varför antagandena har ändrats. De kan vara föranledda t.ex. av ändrad lagstiftning, annan normgivning, bransch- eller företagspraxis.

Det andra undantaget får göras vid uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet. Som exempel kan nämnas administrativa avgifter, betalning av avkastningsskatt och andra liknande avgifter som belastar försäkringskapitalet. Även i detta fall saknar det betydelse varför och hur avgiftsuttaget ändras. Det kan följa av lag, förordning, myndighetsföreskrifter, kollektivavtal, bransch- eller företagspraxis eller bilaterala överenskommelser. Att avgifterna får tas ut av försäkringskapitalet måste dock följa av försäkringsavtalet.

Femårsregeln hindrar inte heller att utbetalningarna sänks på grund av att försäkringstagaren ändrar utbetalningsperiod. Det gäller när försäkringstagaren vill ha tätare utbetalningar, dvs. en kortare period mellan varje utbetalning. Det kan t.ex. röra sig om att försäkringstagaren vill byta från utbetalning varje halvår till kvartals- eller månadsvisa utbetalningar. Om försäkringstagaren ändrar till utbetalningar med längre mellanrum ökar beloppet vid varje utbetalning vilket inte strider mot femårsregeln.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

11 b § För sådan ålderspension enligt allmän pensionsplan som ska upphöra under den försäkrades livstid gäller, i stället för vad som sägs i 11 och 11 a §§, det som anges i planen. Vad som avses med allmän pensionsplan framgår av 20 §.

I paragrafen, som i nuvarande lydelse betecknas 11 a §, finns bestämmelser om ålderspension enligt allmän pensionsplan.

Hänvisningen till bestämmelserna i 11 § har kompletterats med en hänvisning till den nya 11 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

14 a § *Vad som sägs i 14 § hindrar inte att efterlevandepension betalas ut med ett lägre belopp än det belopp som betalades ut vid den närmast föregående utbetalningen, om sänkningen beror på*

– *ändringar av försäkringstekniska antaganden som tillämpas vid beräkningen av utbetalningens storlek,*

– *uttag av avgifter som följer av försäkringsavtalet, eller*

– *ändringar av antalet utbetalningar per år.*

Paragrafen, som är ny, innehåller undantag från de kvalitativa villkoren avseende utbetalning av efterlevandepension i 14 §. Paragrafen innehåller motsvarande bestämmelser som gäller för ålderspension enligt 11 a §, se författningskommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

15 § För *pensionsförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken* ska det vid bedömningen enligt 11, 11 a och 14 §§ av utbetalningarnas storlek under de första fem *utbetalningsåren* bortses från sådana förändringar av *de utbetalade* beloppen som beror på att *värdet av tillgångarna i försäkringen har ändrats*.

Paragrafen innehåller undantag från de kvalitativa villkoren avseende utbetalning av ålderspension enligt 11 § och efterlevandepension enligt 14 § när det är fråga om fondförsäkring.

Ändringarna innebär att undantaget utvidgas till att också gälla för depåförsäkring. För ett resonemang om hur de utbetalade beloppen ska beräknas, se prop. 1992/93:187 s. 207–208. Ledning för utformningen av bestämmelsen har hämtats från uttryckssättet i 4 kap. 17 c § tredje stycket försäkringsrörelselagen som också omfattar fond- och depåförsäkringar (se prop. 2020/21:33 s. 33).

Övervägandena finns i avsnitt 5.